

Основні завдання системи та процедури забезпечення якості вищої освіти

Виконуючи завдання Болонського процесу щодо розроблення єдиної системи гарантії якості вищої освіти, було створено Європейську асоціацію гарантії якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA). У межах ENQA було розроблено низку документів, що містять загальні вимоги до кваліфікацій та компетентностей фахівців з вищою освітою та поради щодо системного забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти. Головними документами ENQA є «Структура кваліфікацій європейської зони вищої освіти» (Європейська рамка кваліфікацій, прийнята у Бергені, 2005 р.) та «Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти» (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG), що містить три основні частини: стандарти і рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості, стандарти і рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості та стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості. Якість освіти є характеристикою ступеня досягнення мети вищої освіти та визначає здатність системи вищої освіти задовольняти встановлені і передбачені освітні та освітньо-професійні потреби окремої особи або(та) суспільства, віддзеркалює здатність системи вищої освіти задовольняти потреби особистості та суспільства. Держава, визнаючи освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного та культурного розвитку суспільства, повинна гарантувати кожному громадянину належний рівень освітніх послуг, якість освіти. Завданнями системи забезпечення якості вищої освіти в Україні є: – забезпечення громадян якісними освітніми послугами, гарантування суспільству того, що вищий навчальний заклад чи конкретна освітня програма мають правильно сформульовану мету та умови їх досягнення; – забезпечення прогресу у вищій освіті за рахунок створення критеріїв та принципів ефективності освіти; – стимулювання розвитку ЗВО і вдосконалення освітніх

програм шляхом безперервного самоаналізу, планування та управління; – забезпечення можливості інтеграції в світову систему вищої освіти; – забезпечення конкурування вищої освіти України на світовому та європейському ринках освітніх послуг. Систему забезпечення якості вищої освіти в Україні побудовано відповідно до вимог «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (ESG). Нову редакцію цього документу було прийнято у рамках Болонського процесу на саміті міністрів освіти в Єревані (2015 р.). Основні питання щодо складу і функціонування системи забезпечення якості викладені у розділі V «Забезпечення якості вищої освіти». Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із: – системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості); – системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти; – системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти. Система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів: – визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; – здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; – щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань; – забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; – забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; – забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; – забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; – забезпечення

ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях науково-педагогічних працівників, студентів і аспірантів. Система внутрішнього забезпечення якості ЗВО оцінюється НАЗЯВО щодо її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів: – забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти; – забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості; – забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; – налагодження доступного і зрозумілого звітування; – проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями. 167 Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів: – забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; – забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; – забезпечення незалежності у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; – підзвітність. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти має широкі повноваження, а саме: – формує вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, розробляє положення про акредитацію освітніх програм; – аналізує якість освітньої діяльності вищих навчальних закладів; – проводить ліцензійну експертизу, готує експертний висновок щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності; – формує пропозиції щодо переліку спеціальностей вищої освіти; – формує єдину базу даних

запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій; – проводить акредитацію освітніх програм; – формує критерії оцінки якості освітньої діяльності, за якими можуть визначатися рейтинги вищих навчальних закладів України; – розробляє вимоги до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, розробляє порядок їх присудження спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів; – розробляє положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад, акредитує спеціалізовані вчені ради та контролює їх діяльність; – акредитує незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти. Процедурами, що забезпечують контроль та управління якістю вищої освіти, є ліцензування освітньої діяльності та акредитація освітніх програм. Ліцензування – процедура визнання спроможності ЗВО провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності. Акредитація освітньої програми – процедура оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності ЗВО за цією програмою на предмет: – відповідності стандарту вищої освіти; – спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; – досягнення заявлених у програмі результатів навчання; Для отримання експертного висновку про можливість видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності ЗВО подає до НАЗЯВО комплект документів, що підтверджують відповідність заявника стандарту освітньої діяльності за відповідною спеціальністю. 168 НАЗЯВО у двомісячний строк проводить ліцензійну експертизу та видає заявникові експертний висновок. Для отримання ліцензії ЗВО подає до МОН України заяву та експертний висновок НАЗЯВО. На підставі отриманих документів МОН України протягом 10 днів видає ЗВО ліцензію або обґрунтовано відмовляє у її видачі. У ліцензії визначається так званий ліцензований обсяг – максимальна кількість осіб, яким вищий навчальний заклад може одночасно забезпечити здобуття вищої освіти за певною спеціальністю і рівнем вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності. ЗВО, що отримав ліцензію має право оголошувати

прийом студентів і здійснювати прийом за ліцензованими спеціальностями відповідних рівнів вищої освіти в межах встановленого ліцензованого обсягу. Ліцензія на провадження освітньої діяльності ЗВО може бути анульована лише у разі: – подання вищим навчальним закладом заяви про припинення освітньої діяльності; – виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих для ліцензування; – невиконання вищим навчальним закладом протягом одного року розпорядження МОН України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері освіти шляхом здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів, про усунення порушення стандарту освітньої діяльності. Для акредитації освітньої програми, ЗВО подає до НАЗЯВО комплект документів, що підтверджують відповідність його освітньої діяльності стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Протягом двох місяців готується експертний висновок відповідної галузевої експертної ради НАЗЯВО та за результатами акредитаційної експертизи приймається рішення про акредитацію чи відмову в акредитації. Протягом трьох днів з дня прийняття рішення про акредитацію освітньої програми НАЗЯВО видає ЗВО відповідний сертифікат. Сертифікат про акредитацію вперше видається за кожною акредитованою освітньою програмою строком на п'ять років, а при другій та наступних акредитаціях – строком на 10 років. Інформація про видачу сертифіката вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Сертифікат підтверджує відповідність освітньої програми ЗВО стандарту вищої освіти і дає право на видачу диплома державного зразка за цією спеціальністю.